

Franciszek Kapusta¹

Katedra Ekonomiki i Organizacji Gospodarki Żywnościowej
Akademii Ekonomicznej we Wrocławiu
Wrocław

Miejsce i rola rolnictwa polskiego w Unii Europejskiej (25)

Place and role of Polish agriculture in the European Union (25)

Abstract. The paper positions Polish agriculture on the background of agriculture in the EU(25) member states in years 2004-2005. The analysis has the aim of selecting its strengths and weaknesses and form a basis for constructing the strategy of its development in the integrating Union. The geographical location of member states forms different climatic and soil conditions for development of agricultural production. In the majority of cases the EU member states are complementary to each other. These characteristics are supplementary to a differentiation in the levels of economic development and in the stage of progress of structural changes in agriculture. Polish agriculture as an important part of agriculture in the EU may play a significant role in development of its food security and food self-supply.

Key words: position, agriculture, share, arable land, production, crop

Synopsis. W opracowaniu umiejscowiono rolnictwo polskie na tle rolnictwa krajów Unii (25) w latach 2004-2005. Analiza ma na celu wychwycenie mocnych i słabych stron polskiego rolnictwa i stanowić podstawę do konstruowania strategii jego rozwoju w integrującej się Unii. Położenie geograficzne poszczególnych państw stwarza odmienne warunki klimatyczne i glebowe dla rozwijania produkcji rolniczej. W większości przypadków państwa Unii pod tym względem są dla siebie komplementarne. Te właściwości są uzupełniane zróżnicowaniem w poziomie rozwoju gospodarczego i zaawansowaniem przemian strukturalnych w rolnictwie. Rolnictwo polskie stanowiąc ważny składnik rolnictwa Unii może odegrać poważną rolę w rozwijaniu jej bezpieczeństwa żywnościowego i samowystarczalności żywnościowej.

Słowa kluczowe: produkcja, plon, pozycja, rolnictwo, udział, użytki rolne

Wstęp

Rolnictwo polskie nieustannie podlega procesowi przemian; z tym że w gospodarce centralnie planowanej chodziło o wkomponowanie go w gospodarkę planową i upodobnienie do gospodarek w krajach socjalistycznych, a obecnie przystosowanie do konkurencji na wspólnym unijnym rynku.

Tak więc rolnictwo polskie współcześnie podlega podwójnej systemowej transformacji:

1) z gospodarki centralnie planowanej na gospodarkę rynkową, otwartą w ramach Unii,

2) procesowi aplikacji rozwiązań prawnych obowiązujących w Unii z chwilą przystąpienia do niej Polski (1 maja 2004 r.), w tym kwotowania produkcji (cukru i mleka).

¹ Prof. dr hab., ul. Komandorska 118/120, 53-534 Wrocław, email: franciszek.kapusta@ae.wroc.pl

Polska dołączyła do krajów, w które proces transformacji rolnictwa do współczesnych warunków globalnego rynku jest wysoko zaawansowany. Nastąpiło odsłonięcie wszystkich zaległości w tym zakresie jej rolnictwa. Następuje przyspieszenie przemian rolnictwa krajowego i z dużym dynamizmem wykształcanie się w nim czterech grup podmiotów:

Pierwsza, gospodarstw wysokotowarowych, silnie powiązanych z rynkiem krajowym i zagranicznym, aktywnie uczestniczących w kształtowaniu otoczenia swego działania. W swym rozwoju bazują nie tylko na materialnych zasobach kapitałowych ale również intelektualnych. Właściciele tych gospodarstw są przedsiębiorczy.

Druga, gospodarstw tradycyjnych, o niskiej produkcji towarowej, zorientowanych na rynek lokalny, angażujących pracę i kapitał w większym stopniu w pozarolniczą działalność niż w rozwój produkcji rolniczej.

Trzecia, gdzie gospodarstwa domowe posiadają ziemię rolniczą, ale nie prowadzą produkcji rolniczej (grupa słabo rozpoznana badawczo).

Czwarta, gospodarstwa socjalne, w których gospodarstwa domowe bazują na dochodach z programów socjalnych, o marginalnej działalności rolniczej, zorientowanej na własne potrzeby wyżywieniowe.

Analiza pozycji rolnictwa polskiego bazuje na stanie wypadkowym tych czterech grup gospodarstw i ich działań.

Czyniona analiza ma na celu umiejscowienie polskiego rolnictwa na tle rolnictwa państw Unii Europejskiej (25) i może służyć za podstawę konstruowania strategii jego rozwoju w nowych warunkach rynkowych [Kapusta 2005].

Opracowanie powstało w oparciu o wtórne źródła informacji statystycznej i literaturę przedmiotu. Zgromadzony materiał został opracowany i zinterpretowany przy pomocy zespołu metod, a na szczególne wyróżnienie zasługują: statystyczna, porównawcza w formie horyzontalnej i wertykalnej, monograficzna i opisowa.

Zasoby czynników produkcji w rolnictwie Unii Europejskiej i pozycja rolnictwa polskiego

Poszczególne państwa – członkowie UE, dysponują zróżnicowanymi zasobami czynników produkcji w rolnictwie (tab. 1), co jest spowodowane zajmowanym obszarem i osiągniętym poziomem rozwoju gospodarczego. Stąd różny jest udział użytków rolnych (u.r.) w powierzchni ogólnej kraju, udział u.r. nawadnianych, powierzchni u.r. przypadającej na 1 mieszkańca (tzw. powierzchni wyżywieniowej), zasobów aktywnych osób w rolnictwie na 100 ha u.r. i w rolnictwie w odniesieniu do ogółu aktywnych zawodowo, powierzchni u.r. przypadającej na 1 ciągnik, czy zużycie NPK na 1 ha u.r. Specyfika warunków naturalnych uwidacznia się w wielkości odsetka gruntów ornych i sadów w u.r.

Polska zajmuje w UE: pod względem powierzchni użytków rolnych 5 miejsce, po Francji, Hiszpanii, Niemczech i Wielkiej Brytanii, a gruntów ornych (g.o.) 3, po Francji i Hiszpanii. Należy zaznaczyć, że ziemia rolnicza w Polsce jest niższej jakości niż średnio w UE (ok. 40%). W Polsce jest 72,1% u.r. zmeliorowanych a wymagających melioracji.

Tabela 1. Zasoby czynników produkcji w rolnictwie krajów Unii Europejskiej (25)
Table 1. Resources of production factors in agriculture in the European Union (25) member states

Kraj	Rok	Użytki rolne		GO i sady w % UR	Nawadniane UR, %	UR/ mieszk., ha	Aktywni w rolnic.		ciągnik / UR, ha	NPK kg/ha UR ^a
		mln ha	% pow. ogólnej				/100 ha UR	% ogółu		
Austria	2002	3,4	40,9	44,1	.	0,42	5,2	2,2	10,3	61,2
	2003	3,4	41,2	44,1	0,1	0,42	.	.	10,3	.
Belgia i L.	2002	1,5	45,5	53,3	2,6	0,14	5,0	0,7	14,7	190,3
	2003	1,5	45,5	53,3	.	0,14
Cypr	2002	0,1	11,1	100,0	.	0,14	31,0	3,9	6,9	131,7
	2003	0,1	11,1	100,0	27,8	0,14	.	.	8,4	.
Dania	2002	2,7	64,3	85,2	16,8	0,50	3,8	1,9	21,7	111,4
	2003	2,7	64,3	85,2	16,9	0,49	.	.	21,6	.
Estonia	2002	0,7	16,7	85,7	.	0,52	11,1	5,8	13,4	38,7
	2003	0,8	19,6	75,0	.	0,61	.	.	15,3	.
Finlandia	2002	2,2	7,2	100,0	2,9	0,42	.	.	11,5	131,5
	2003	2,2	7,2	100,0	2,8	0,43	.	.	11,6	.
Francja	2002	29,6	53,8	66,2	8,8	0,50	2,8	1,4	23,4	134,3
	2003	29,7	54,0	66,0	8,8	0,50	.	.	23,5	.
Grecja	2002	8,4	65,1	45,2	16,9	0,77	9,0	6,9	33,8	48,0
	2003	8,4	65,1	45,2	17,2	0,77	.	.	33,1	.
Hiszpania	2002	30,2	60,5	61,9	12,5	0,74	4,0	3,0	31,9	71,5
	2003	30,2	60,5	61,9	12,5	0,71	.	.	32,0	.
Irlandia	2002	4,4	63,8	25,0	.	1,12	3,6	4,1	28,4	133,2
	2003	4,4	63,8	27,2	.	1,10	.	.	28,2	.
Litwa	2002	3,5	55,6	82,9	.	1,01	5,7	5,8	34,2	55,6
	2003	3,5	55,6	85,7	0,2	1,01	.	.	34,1	.
Łotwa	2002	2,5	40,3	72,0	0,8	1,07	5,8	6,2	44,2	20,2
	2003	2,5	39,8	76,0	0,8	1,06	.	.	44,7	.
Malta	2002	0,01	33,3	100,0	.	0,03	20,0	0,5	20,0	70,0
	2003	0,01	34,4	100,0	18,2	0,03	.	.	22,0	.
Holandia	2002	1,9	55,9	47,4	29,0	0,12	12,3	1,5	13,1	172,4
	2003	1,9	57,0	47,4	29,3	0,12	.	.	12,9	.
Niemcy	2002	17,0	48,7	69,4	2,9	0,21	5,4	1,1	18,0	153,0
	2003	17,0	48,7	70,6	2,9	0,21	.	.	18,0	.
Polska	2002	16,9	54,0	77,5	0,5	0,44	12,5	10,8	12,4	93,6
	2003	16,2	53,1	79,6	0,6	0,42	12,9	.	11,8	99,3^b
Portugalia	2002	4,1	44,6	65,8	.	0,41	14,9	6,1	24,5	50,0
	2003	3,7	41,8	62,2	17,3	0,37	.	.	22,2	.
Czechy	2002	4,3	55,8	72,1	0,6	0,42	10,3	4,3	45,5	86,3
	2003	4,3	55,3	76,7	0,6	0,42	.	.	46,4	.
Słowacja	2002	2,5	52,1	64,0	7,5	0,46	10,2	4,7	111,0	51,1
	2003	2,5	50,7	64,0	7,5	0,45	.	.	108,0	.
Słowenia	2002	0,5	25,0	40,0	.	0,25	3,2	0,8	4,7	138,4
	2003	0,5	25,3	40,0	0,6	0,26	.	.	4,7	.
Szwecja	2002	3,1	7,5	87,1	.	0,35	4,5	1,6	19,0	85,6
	2003	3,2	7,7	84,4	3,6	0,35	.	.	19,2	.
Węgry	2002	5,9	64,1	78,0	3,9	0,87	8,0	4,8	51,9	85,4
	2003	5,9	63,7	81,4	3,9	0,58	.	.	51,5	.
W. Brytania	2002	16,9	70,1	34,3	1,0	0,29	3,0	0,9	33,9	106,3
	2003	17,0	70,1	33,5	1,0	0,29	.	.	33,9	.
Włochy	2002	15,4	52,7	72,1	17,8	0,27	7,9	2,1	9,3	92,8
	2003	15,4	51,3	72,1	18,2	0,26	.	.	9,0	.
UE-25	2002	177,8	41,6	64,2	.	0,39
	2003	177,7	41,6	64,2	.	0,38

^aw roku gospodarczym 2002/2003; ^bw roku gospodarczym 2003/2004.

Źródło: [Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej... 2005], [Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej... 2006], [Rocznik statystyczny rolnictwa... 2005], [Rocznik statystyczny rolnictwa... 2006] i obliczenia własne.

Rolnictwo polskie w wielu analizowanych czynnikach plasuje się powyżej wielkości średnich dla Unii. I tak w latach 2002 i 2003 (w nawiasach liczby dla Unii): użytki rolne stanowiły 54,0% i 53,1% (41,6% i 41,4%), grunty orne i sady (odpowiednio) 77,5% i 79,6% (64,2%), na 1 mieszkańca przypadało UR. 0,44 i 0,42 ha, to jest 11 pozycja w Unii (0,39 ha i 0,38 ha). Dobrze plasuje się również polskie rolnictwo pod względem wyposażenia w ciągniki, zaś pod względem poziomu nawożenia w kg NPK/ha rolnictwo polskie plasuje się na 14 pozycji. Ponadto rolnictwo polskie posiada wysokie zasoby pracy, a bardzo niski udział UR nawadnianych, tylko 0,6%. Niepokojącym zjawiskiem jest wysokie tempo wycofywania użytków rolnych z produkcji rolniczej i zmniejszania się powierzchni wyżywieniowej.

Konkluzja: rolnictwo polskie jest predysponowane do rozwijania produkcji pracochłonnej o umiarkowanym zużyciu środków plonotwórczych (bariera jakości gruntów i zasobów wodnych). W tej sytuacji jawi się potrzeba szerszego rozwoju produkcji ekologicznej. W 2006 r. było w Polsce 9,2 tys. gospodarstw, które gospodarowały na 0,6% powierzchni UR. Istniały również 172 certyfikowane przetwórnice produktów ekologicznych. Są to skromne rozmiary produkcji w porównaniu z innymi państwami; np. w Austrii rolnictwo ekologiczne zajmuje 13,5% powierzchni UR., w Finlandii 7,3%, w Szwecji 6,8% i w Danii 5,9% [Rocznik... 2006].

Zróżnicowanie produkcji roślinnej i zwierzęcej w państwach Unii

Rolnictwo unijne rozpościera się na dużym obszarze Europy, zróżnicowanym klimatycznie i glebowo; od Morza Śródziemnego po Skandynawię. To zróżnicowanie predysponuje poszczególne obszary do rozwijania specyficznej dla nich produkcji.

Specyfika klimatyczna i glebowa rolnictwa poszczególnych państw nie jest w pełni wykorzystywana, ponieważ dotychczas każde z państw dążyło do rozwijania różnorodnej produkcji mając na celu osiągnięcie bezpieczeństwa żywnościowego i samowystarczalności żywnościowej. Dopiero funkcjonowanie w ramach Unii stwarza warunki do specjalizacji w produkcji na bazie naturalnych warunków klimatyczno-glebowych.

Procesy specjalizacyjne w produkcji są na różnym poziomie zaawansowania w poszczególnych krajach. Te państwa, które wcześniej przystąpiły do Unii, wcześniej rozpoczęły proces wkomponowywania swego rolnictwa w proces międzynarodowej specjalizacji, z czego współcześnie czerpią korzyści. Natomiast nasz kraj oraz pozostałych dziewięć państw, które razem z nami przystąpiły do Unii, dopiero rozpoczynają ten proces. Fakt położenia państw unijnych w różnych strefach klimatycznych oraz zróżnicowany poziom rozwoju gospodarczego sprawia, że rolnictwo w nich jest w wielu dziedzinach komplementarne. Poszczególne kraje mogą wytwarzać te produkty, których inne nie mogą lub nie powinny ze względu na niskie efekty produkcyjne. Niektóre kraje np. zaprzestały produkcji buraka cukrowego zdając się na import cukru wytwarzanego przez inne kraje.

Polska, jakkolwiek jest znaczącym producentem niektórych produktów roślinnych w przeliczeniu na 1 osobę, to jednocześnie ma niskie plony z tych upraw. I tak, Polska w 2005 r. zajmuje pozycję pod względem produkcji w kg na 1 mieszkańca (w nawiasie pozycja pod względem plonu): ziemniaków 4 (20), zbóż 7 (19), buraków cukrowych 8 (17), warzyw 9, owoców 10, w tym jabłek 3, na przemiał z Węgrami. Należy zaznaczyć, że pozycja Polski w wielu produktach w 2005 r. uległa obniżeniu w porównaniu z 2004 r. (tab.2).

Tabela2. Produkcja podstawowych produktów roślinnych w dt z ha i w kg na 1 mieszkańca
Table 2. Production of basic plant products in dt per ha and in kg per capita

Kraj	Rok	Zboża ogółem		Ziemniaki		Buraki cukr.		Warzywa	Owoce	w tym jabłek
		dt/ha	kg/m.	dt/ha	kg/m.	dt/ha	kg/m.			
Austria	2004	60,8	609	304	85	677	376	71	135	60
	2005	56,7	547	344	93	690	378	63	126	55
Belgia	2004	84,8	272	466	291	660	568	178	48	31
	2005	84,1	260	413	254	658	537	180	56	31
Cypr	2004	21,8	150	178	162	-	-	211	362	15
	2005	16,7	128	240	178	-	-	175	346	15
Dania	2004	61,7	1726	344	261	571	529	46	9	6
	2005	62,0	1714	394	291	576	510	48	12	6
Estonia	2004	26,1	516	103	176	-	-	36	21	13
	2005	27,6	565	142	167	-	-	39	6	2
Finlandia	2004	32,2	774	220	126	334	192	44	3	1
	2005	34,2	774	257	142	378	226	44	3	1
Francja	2004	75,0	1160	431	115	766	490	141	191	37
	2005	69,8	1061	421	109	773	482	141	170	37
Grecja	2004	35,7	416	181	77	697	209	363	377	26
	2005	40,3	460	184	74	635	232	349	345	23
Hiszpania	2004	37,2	562	284	64	665	154	276	386	14
	2005	24,6	314	278	59	654	151	28	336	18
Irlandia	2004	73,3	532	357	124	484	373	55	6	4
	2005	70,1	466	417	120	450	361	53	6	4
Litwa	2004	25,5	682	145	465	376	273	133	23	10
	2005	29,4	824	121	262	381	234	108	31	28
Luksemburg	2004	56,5	361	285	41	-	-	25	51	9
	2005	56,0	346	319	42	-	-	2	55	8
Łotwa	2004	22,2	442	137	320	386	234	73	27	20
	2005	28,0	572	143	286	377	226	75	22	17
Malta	2004	41,2	30	198	57	-	-	115	17	0,0
	2005	42,2	30	227	62	-	-	144	20	0,0
Holandia	2004	83,3	112	461	457	602	381	231	36	27
	2005	84,0	117	425	419	612	353	235	43	27
Niemcy	2004	69,9	615	440	158	566	309	44	56	19
	2005	67,3	558	420	141	602	307	44	52	19
Polska	2004	35,4	777	196	367	428	333	146	92	66
	2005	32,3	706	176	272	416	312	143	77	54
Portugalia	2004	27,9	126	156	119	688	52	221	187	27
	2005	25,0	113	156	119	769	58	229	181	23
Czechy	2004	48,8	813	212	107	465	330	30	46	28
	2005	47,5	750	281	99	533	342	31	44	23
Słowacja	2004	47,7	725	202	92	443	271	63	37	10
	2005	45,4	673	155	56	533	297	62	36	10
Słowenia	2004	48,7	232	194	53	400	128	27	142	115
	2005	59,1	283	245	77	455	114	28	196	113
Szwecja	2004	51,7	663	272	95	521	276	31	4	2
	2005	50,0	560	310	105	500	266	35	4	2
Węgry	2004	56,4	1676	210	64	427	262	180	152	67
	2005	55,2	1604	245	60	501	308	182	162	48
W. Brytania	2004	71,4	372	429	102	494	130	47	4	2
	2005	72,0	351	424	97	574	142	44	5	3
Włochy	2004	53,0	389	247	35	461	174	260	297	36
	2005	54,0	371	251	30	387	148	276	311	38
UE -25	2004	53,7	632	285	148	559	275	139	142	27
	2005	51,2	569	292	129	570	271	143	134	26

Źródło: jak dla tabeli 1

Tabela 3. Produkcja podstawowych produktów zwierzęcych w kg od 1 sztuki i na 1 mieszkańca
 Table 3. Production of basic animal products in kg per piece and per capita

Kraj	Rok	Mięso					Mleko		Jaja kurze na 1 m.	
		ogółem na 1 m.	wołowe i cielęce od 1 szt. na 1 m.	wieprzowe od 1 szt. na 1 m.	drobiowe na 1 m.	od 1 krowy	na 1 m.			
Austria	2004	105	303	27	94	63	14	5485	419	11
	2005	118	291	25	120	78	13	5872	387	11
Belgia	2004	167	329	27	94	101	38	5993	322	17
	2005	171	342	28	86	97	46	5967	299	20
Cypr	2004	151	250	7	79	74	52	5741	211	17
	2005	146	253	5	80	72	49	5600	187	16
Dania	2004	393	255	27	78	326	38	7250	805	15
	2005	397	248	28	79	332	36	8156	849	15
Estonia	2004	48	146	9	72	28	11	5462	475	10
	2005	49	171	10	75	28	10	5749	498	9
Finlandia	2004	72	287	18	86	38	16	7522	497	11
	2005	73	291	18	84	38	17	7522	495	11
Francja	2004	105	286	26	88	38	33	6029	403	17
	2005	102	289	25	91	37	33	6548	416	17
Grecja	2004	44	214	7	63	12	12	3347	74	10
	2005	43	214	7	63	12	12	3184	70	10
Hiszpania	2004	131	252	16	81	76	29	5385	144	16
	2005	130	258	16	84	75	30	5893	150	16
Irlandia	2004	246	308	137	74	55	33	4843	1367	8
	2005	235	313	136	75	50	32	4903	1325	8
Litwa	2004	47	139	9	87	25	13	4091	523	15
	2005	62	151	17	84	31	14	2996	381	16
Luksemburg	2004	97	239	35	77	26	35	6463	584	-
	2005	103	276	37	71	28	37	6848	595	-
Łotwa	2004	30	156	9	78	16	5	4128	363	14
	2005	33	164	10	75	17	7	4338	351	14
Malta	2004	50	261	2	80	25	20	5434	102	15
	2005	47	268	3	81	20	20	5434	101	15
Niderlandy	2004	140	196	22	90	76	40	7379	657	37
	2005	144	198	24	91	80	40	7160	646	37
Niemcy	2004	82	307	15	93	53	12	6428	339	10
	2005	84	276	14	96	55	13	6439	335	10
Polska	2004	84	160	8	85	51	24	4204	310	13
	2005	88	186	8	87	50	29	4271	325	14
Portugalia	2004	66	241	10	64	31	25	6182	194	12
	2005	68	246	11	63	31	23	5769	185	13
Czechy	2004	75	280	10	93	40	21	5652	255	14
	2005	70	290	9	93	25	23	6068	260	10
Słowacja	2004	62	270	7	74	30	24	5352	209	12
	2005	58	277	8	76	25	24	5554	210	12
Słowenia	2004	103	259	21	82	30	52	5344	350	10
	2005	91	266	23	82	35	32	4809	327	10
Szwecja	2004	61	282	15	87	32	11	7951	351	10
	2005	61	289	16	88	33	10	8051	258	10
Węgry	2004	113	247	6	98	59	45	6000	193	18
	2005	101	179	5	89	48	47	6579	198	18
W. Brytania	2004	55	304	12	73	12	26	6636	249	12
	2005	56	317	12	77	12	26	6975	143	9
Włochy	2004	72	264	20	122	28	18	5609	186	12
	2005	71	268	20	117	27	17	5489	181	12
UE -25	2004	93	268	18	87	47	23	5880	311	14
	2005	92	267	17	89	46	24	6063	307	13

Źródło danych do tab. 3: [Rocznik statystyczny rolnictwa ...2005, ss. 476-480, 482-483; 2006, s. 480-484, 486-487; Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej ...2005, ss. 752-753] i obliczenia własne.

W produkcji zwierzęcej Polska w 2005 r. plasuje się: w produkcji mięsa ogółem na 1 mieszkańca na 12 pozycji, w tym wołowego i cielęcego na 20 (w produkcji od 1 sztuki 21 pozycja), wieprzowego 8 (10), drobiowego 10, w produkcji mleka 13 (od 1 krowy 23), jaj kurzych 10 wspólnie z Łotwą (tab. 3). Mocną stroną produkcji zwierzęcej w Polsce jest oparcie jej na paszach roślinnych (gospodarskich i treściwych), co stwarza podstawę uzyskiwania produktów o wysokich walorach smakowych i zdrowotnych.

Wytwarzanie większej ilości produktów w przeliczeniu na 1 mieszkańca niż konsumpcja krajowa stwarza przesłanki do ich eksportowania i stawania się specjalistą w ich wytwarzaniu (jest to szansa).

Ogólnie należy stwierdzić, że produktywność zarówno roślin jak i zwierząt w Polsce jest niska, a wysoką pozycję w wytwarzaniu niektórych produktów na 1 mieszkańca osiąga się w Polsce w drodze zwiększania rozmiarów danej produkcji. Tak więc są duże rezerwy w produktywności krajowego rolnictwa i poprawienia jego pozycji w Unii. Jak dotychczas (na podstawie analizy dwuletniej) Polska nie wykorzystuje tej szansy i obniża swoją pozycję wśród rolnictwa innych państw unijnych (na szerszą ocenę należy zacząć, ponieważ wahania w produkcji rolniczej są rzeczą normalną, zresztą występują nie tylko w Polsce).

Inaczej natomiast wygląda sprawa jeśli chodzi o wyniki obrotów handlowych z zagranicą produktami zwierzęcymi (tab. 4). Duży eksport polskich produktów mięsnych jest przede wszystkim wynikiem dobrej ich jakości (smak i produkcja).

Tabela 4. Eksport mięsa wołowego, wieprzowego, drobiowego oraz bydła i cieląt w latach 2002-2006 (w mln euro)

Table 4. Export of beef, pork, poultry and live animals in years 2002-2006 (million EUR)

Produkt	Rok				
	2002	2003	2004	2005	2006 ^a
Mięso wołowe	87,5	63,5	122,0	260,8	260,0
tym do UE-25	34,5	31,9	106,4	325,5	350,0
Żywiec wołowy i cielęcy	99,1	95,8	146,6	194,0	211,0
w tym do UE-25	59,0	68,0	120,8	167,3	196,0
Mięso wieprzowe	38,5	160,2	168,6	246,3	338,0
w tym do UE-25	9,0	31,9	71,0	146,7	223,0
Mięso drobiowe	124,8	213,4	244,2	344,8	391,0
w tym do UE-25	108,4	192,2	214,9	311,4	362,0

^aszacunek.

Źródło: [Rycombel 2007]

Należy zaznaczyć, że poza produktami umieszczonymi w tabelach Polska jest dużym producentem pieczarek świeżych i przetworzonych. Pod względem produkcji plasuje się na trzecim miejscu po Holandii (260 tys. ton) i Francji (240 tys. ton), wytwarzając 213 tys. t, z tym, że w produkcji pieczarek zbieranych ręcznie zajmuje pierwsze miejsce. Ponadto Polska jest znaczącym producentem boczniaka i twardziaka. Produkcja i eksport boczniaka rośnie w tempie około 20% rocznie (w 2005 r. wyeksportowano 20 tys. ton) [Szudyga 2006].

W produkcji warzyw Polska zajmuje 9 pozycję w przeliczeniu na 1 mieszkańca. Tak duża produkcja stanowi podstawę rozwoju zamrażalnictwa i eksportu mrożonek. I tak np. w 2005 r. eksport mrożonych warzyw wyniósł 334 tys. t i był o 7% większy niż w 2004 r. W eksporcie dominują: mieszanki (49,3 tys. t), fasola (23,6 tys. t), pomidory (9,7 tys. t) i groszek (9,4 tys. t) [Bugala 2006]. W handlu warzywami Polska uzyskuje wysoką nadwyżkę wartości eksportu nad importem.

W produkcji owoców na 1 mieszkańca Polska w Unii zajmuje 10 pozycję, przy czym, jest największym producentem owoców miękkich na świecie (w produkcji globalnej maliny i czarnej porzeczki zajmuje pierwsze miejsce). W stosunku do produkcji w Unii Polska wytwarza około 70% owoców miękkich. Jesteśmy największym producentem wiśni i drugim co do wielkości producentem owoców truskawki. Ta pozycja stanowi podstawę rozwoju chłodnictwa na potrzeby krajowe i na eksport. Eksport owoców zamrożonych wyniósł w 2005 r. 274 tys. t i był o 13% większy niż w 2004 r. W eksporcie dominują: truskawki (119,7 tys. t), wiśnie i czereśnie (61,5 tys. t), maliny (29,4 tys. t), porzeczki czarne (14,9 tys. t) i jagody (10,0 tys. t) [Bugala 2006].

Należy odnotować fakt, że produkcja owoców miękkich nie doczekała się w Unii żadnego wsparcia (choćby podobnego jak produkcja owoców cytrusowych).

W analizowanych latach następują przesunięcia w wielkości i wartości eksportu poszczególnych produktów owocowych i warzywnych. Polska jest dużym producentem i eksporterem jabłek i koncentratu soku jabłkowego.

Podsumowanie

Polskie rolnictwo zajmuje znaczącą pozycję w Unii Europejskiej (25) zarówno pod względem zasobów czynników produkcji jak i samej produkcji.

Polska zajmuje w UE: pod względem powierzchni użytków rolnych 5 miejsce, a gruntów ornych 3, natomiast pod względem powierzchni wyżywieniowej zajmuje 11 miejsce. Jakość gleb w Polsce jest niska (o około 40% od średniej unijnej) i niewielka ilość gruntów jest nawadniana (0,6%).

Polska, jakkolwiek jest znaczącym producentem niektórych produktów roślinnych przeliczeniu na 1 mieszkańca, to plony tych produktów uzyskuje niskie. Na uwagę zasługuje fakt, że pozycja Polski w 2005 r. w wielu produktach uległa obniżeniu w stosunku do 2004 r.

W produkcji zwierzęcej Polska w 2005 r. plasuje się nisko zarówno w przeliczeniu na 1 mieszkańca jak i na 1 sztukę zwierząt. Mocną stroną produkcji zwierzęcej w Polsce jest oparcie jej na paszach roślinnych (gospodarskich i treściwych), co stwarza podstawę uzyskiwania produktów o wysokich walorach smakowych i zdrowotnych.

Polska zajmuje wysoką pozycję w produkcji i eksporcie grzybów uprawnych, warzyw i owoców (zwłaszcza miękkich).

Literatura

Bugala A. [2006]: Polski handel zagraniczny mrożonymi owocami w 2005 r. *Przemysł Fermentacyjny i Owocowo-Warzywny* 5.

- Kapusta F. [2005]: Podstawy strategii zintegrowanego rozwoju wsi i rolnictwa w Polsce (wybrane zagadnienia). [W:] Rolnictwo a rozwój obszarów wiejskich. IRWiR, Warszawa.
- Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich 2005. [2006]. GUS, Warszawa.
- Rocznik statystyczny rolnictwa i obszarów wiejskich 2006. [2007]. GUS, Warszawa.
- Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2005. [2006]. GUS, Warszawa.
- Rocznik statystyczny Rzeczypospolitej Polskiej 2006. [2007]. GUS, Warszawa.
- Sudryga K. (2006): Pieczarki w przetwórstwie w Europie i w Polsce. *Przemysł Fermentacyjny i Owocowo-Warzywny* 11.
- Rycombel D. [2007]: Polski handel zagraniczny wołowiną, wieprzowiną i drobiem. *Przemysł Spożywczy* 3.